

Co se mi stane, pokud podám krev pacientovi odmítajícího transfúzi?

OA Dr. Stibor B.

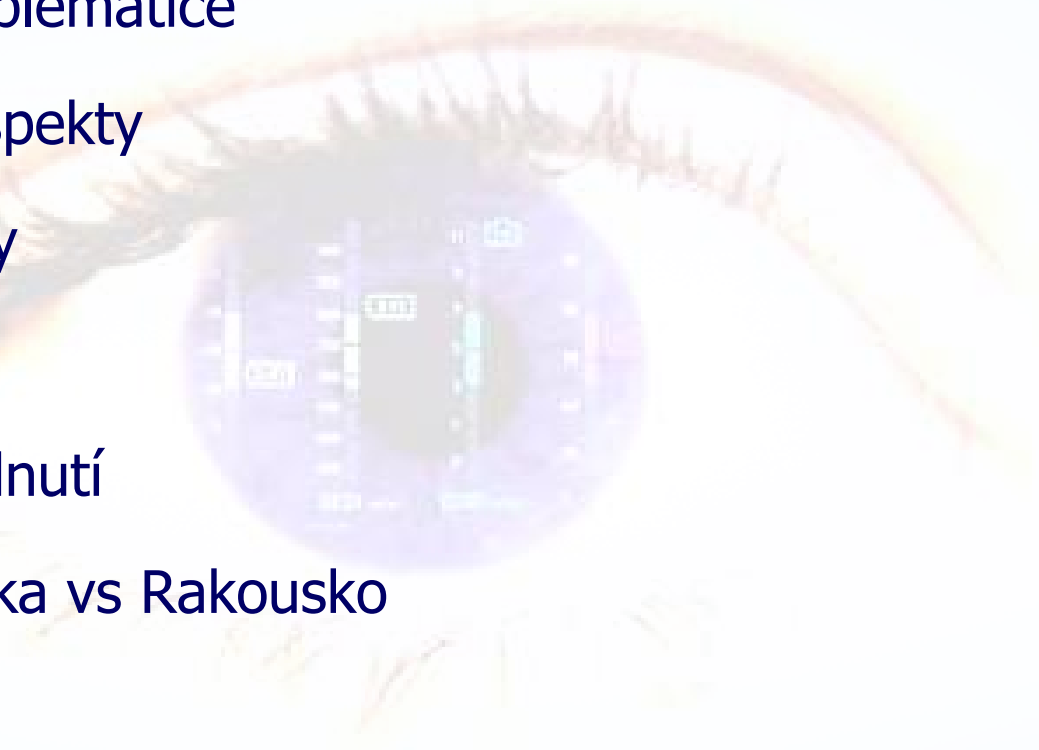
ICU, Landesklinikum Baden bei Wien, Austria

no conflict of interest

OA Dr. Stibor B.

ICU, Landeskrankenhaus Baden bei Wien, Austria

přehled

1. přístup k problematice
 2. medicínské aspekty
 3. právní aspekty
 4. současnost
 5. soudní rozhodnutí
 6. Česká republika vs Rakousko
-

***přístup
k problematice***

-
- ✓ *filozofický pohled*
 - ✓ medicínský pohled
 - ✓ etický pohled
 - ✓ právní pohled
 - ✓ ekonomický pohled
 - ✓ organizační pohled

***medicínské
aspekty***

transfúzní postupy

- ✓ obecně odmítané
- ✓ individuálně přijímané
- ✓ obecně přijímané

obecně odmítané

- ✓ aplikace **alogenních** transfuzních přípravků ve všech formách (*erytrocytární koncentráty, trombonáplavy, čerstvě zmražená plasma ...*)
- ✓ předoperační **autologní** krevní dárcovství (PABD, autotransfúze)

obecně přijímané

- ✓ krystaloidní a koloidní roztoky
- ✓ farmakoterapie – ESA, přípravky železa, kys. listová, desmopresin, FVIIa apod.
- ✓ řízená hypotenze
- ✓ ...

individuálně přijímané

- ✓ krevní deriváty (albumin, imunoglobuliny, plazmatické srážlivé faktory ...)
- ✓ modifikované postupy extrakorporální cirkulace – ANH, peroperační rekuperace krve, mimotělní oběh, hemodialýza ...

individuální rozhodnutí pacienta

rozhovor lékař - pacient

***právní
aspekty***

právní rámec ve světě

- ✓ **4.dubna 1997** v Oviedu přijata: Úmluva na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny:

„ÚMLUVA O LIDSKÝCH PRÁVECH A BIOMEDICÍNĚ“

- ✓ Úmluva vstoupila v platnost na základě svého článku 33 odst. 3 dne **1.prosince 1999**

právní rámec ČR

- ✓ jménem České republiky **Úmluva** podepsána ve Štrasburku **24.června 1998**
- ✓ pro Českou republiku vstoupila **Úmluva** v platnost dle odst. 4 článku 33 dne **1.října 2001**
- ✓ *zveřejněna Sdělením ministerstva zahraničních věcí*

Úmluva o lidských právech a biomedicíně

Kapitola II – Souhlas

Článek 5 – Obecné pravidlo

Článek 6 – Ochrana osob neschopných dát souhlas

Článek 9 – Dříve vyslovená přání

Úmluva o lidských právech a biomedicíně

Kapitola II – Souhlas

Článek 5 – Obecné pravidlo

Jakýkoliv zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla **svobodný a informovaný souhlas**.

Tato osoba musí být předem řádně **informována** o účelu a povaze zákroku, jakož i o jeho důsledcích a rizicích.

Dotčená osoba může kdykoli svobodně svůj souhlas **odvolat**.

Úmluva o lidských právech a biomedicíně

Kapitola II – Souhlas

Článek 6 – Ochrana osob neschopných dát souhlas

1. Podle článků 17 a 20 uvedených níže může být proveden zákrok na osobě, která **není schopna dát souhlas**, pouze pokud je to k jejímu **přímému prospěchu**.

2. Jestliže **nezletilá osoba** není podle zákona způsobilá k udělení souhlasu se zákrokem, nemůže být zákrok proveden bez svolení jejího **zákonného zástupce** (...). Názor nezletilé osoby bude zohledněn jako faktor, jehož závaznost narůstá úměrně s věkem a stupněm vyspělosti.

Úmluva o lidských právech a biomedicíně

Kapitola II – Souhlas

Článek 9 – Dříve vyslovená přání

Bude **brán zřetel** na dříve vyslovená přání pacienta ohledně lékařského zákroku, pokud pacient v době zákroku není ve stavu, kdy může vyjádřit své přání.

***právní
stav v ČR?***

Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách

- ✓ účinnost od 1.dubna 2012
- ✓ zrušil Zákon č.20/1966 Sb. o péči o zdraví lidu
- ✓ vychází mj. i z „Úmluvy...“
- ✓ § 28 Práva pacienta...
- ✓ § 34 Revers...
- ✓ § 36 Dříve vyslovené přání...
- ✓ § 50 Práva zdravotnického pracovníka...

§ 28 Práva pacienta...

- ✓ Zdravotní služby lze pacientovi poskytnout pouze s jeho svobodným a informovaným souhlasem, nestanoví-li tento zákon jinak.
- ✓ Pacient má právo na poskytování zdravotních služeb na náležité odborné úrovni.

§ 34 Revers...

- ✓ Pacientovi, kterému byla podána informace o zdravotním stavu ...a který odmítá vyslovit souhlas s poskytnutím zdravotních služeb, .. je opakovaně podána informace o jeho zdravotním stavu v rozsahu a způsobem, ze kterého je zřejmé, že neposkytnutí zdravotních služeb může vážně poškodit jeho zdraví nebo ohrozit život. Jestliže pacient i nadále odmítá vyslovit souhlas, učiní o tom písemné prohlášení (revers).

§ 36 Dříve vyslovené přání...

- ✓ Pacient může pro případ, kdy by se dostal do takového zdravotního stavu, ve kterém **nebude schopen** vyslovit **souhlas** nebo **nesouhlas** s poskytnutím zdravotních služeb a způsobem jejich poskytnutí, tento **souhlas** nebo **nesouhlas** **předem vyslovit** (dále jen „dříve vyslovené přání“).

§ 36 Dříve vyslovené přání...

- ✓ ... Bude respektováno jen takové dříve vyslovené přání, které bylo učiněno na základě písemného poučení pacienta o důsledcích jeho rozhodnutí, a to lékařem v oboru všeobecné praktické lékařství, u něhož je pacient registrován, nebo jiným ošetřujícím lékařem v oboru zdravotní péče, s níž dříve vyslovené přání souvisí.

§ 36 Dříve vyslovené přání...

- ✓ Dříve vyslovené přání musí mít písemnou formu a musí být opatřeno úředně ověřeným podpisem pacienta. Součástí dříve vysloveného přání je písemné poučení podle odstavce 2 (odst. 2)
- ✓ Dříve vyslovené přání nelze uplatnit, jde-li o nezletilé pacienty nebo pacienty s omezenou svéprávností (odst. 6)
- ✓ *Platnost dříve vysloveného přání je 5 let (odst. 3)
(s účinností od 10. 12. 2012 zrušeno náležen Ústavního soudu ze dne 27.11.2012, sp.Zn. Pl. ÚS 1/12)*

§ 50 Práva zdravotníka...

- ✓ Zdravotnický pracovník **může odmítnout** poskytnutí zdravotních služeb pacientovi v případě, že by jejich poskytnutí **odporovalo jeho svědomí nebo náboženskému vyznání**. O této skutečnosti je povinen ihned informovat poskytovatele, který zajistí pacientovi jiného zdravotnického pracovníka. Nemůže-li poskytovatel zajistit jiného zdravotnického pracovníka, zajistí pacientovi jiného poskytovatele, který mu zdravotní služby poskytne, pokud pacient zajištění jiného poskytovatele neodmítne.

§ 50 Práva zdravotníka...

- ✓ Zdravotnický pracovník **nemůže odmítnout** poskytnutí zdravotních služeb pacientovi z důvodu uvedeného ve větě první, **pokud by odmítnutím došlo k ohrožení života pacienta nebo k vážnému ohrožení jeho zdraví a poskytovatel není schopen zajistit poskytnutí zdravotních služeb jiným zdravotnickým pracovníkem.**

***soudní
rozhodnutí***

***Česká
republika***

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně Kateřiny Šimáčkové (soudkyně zpravodajky) a soudců Davida Uhlíře a Tomáše Lichovníka o ústavní stížnosti **MUDr. N. H.**, zastoupeného JUDr. Tomášem Sokolem, advokátem, se sídlem Sokolská 60, Praha 2, proti rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 10. 8. 2015 sp. zn. 25 T 24/2015, usnesení Městského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2015 sp. zn. 7 To 374/2015 a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2016 č. j. 3 Tdo 135/2016-41, za účasti Obvodního soudu pro Prahu 3, Městského soudu v Praze a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení a Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 3, Městského státního zastupitelství v Praze a Nejvyššího státního zastupitelství jako vedlejších účastníků řízení, takto:

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

2. Napadeným rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 3 byl stěžovatel shledán vinným ze spáchání trestného činu neposkytnutí pomoci podle § 150 odst. 2 trestního zákoníku a odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody ve výši osmi měsíců s odkladem na zkušební dobu 16 měsíců. Tento přečin měl spáchat tím, že:

21. Stěžovatel byl odsouzen za neposkytnutí pomoci podle druhého odstavce § 150 trestního zákoníku, tedy z důvodu, že je lékař. Ve skutkové větě odsuzujícího rozsudku

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

22. Podle čl. 5 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně (96/2001 Sb. m. s.) jakýkoli zákrok v oblasti péče o zdraví je možno provést pouze za podmínky, že k němu dotčená osoba poskytla svobodný a informovaný souhlas. Z tohoto pravidla Úmluva o lidských právech a biomedicíně umožňuje výjimky, které se týkají osob neschopných dát platný souhlas pro svůj věk, duševní postižení či nemoc (čl. 6 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně), léčení duševní poruchy (čl. 7 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně) a stav nouze, pokud příslušný souhlas nelze získat (čl. 8 Úmluvy o lidských právech a biomedicíně). Úmluva o lidských právech a biomedicíně poté ještě obsahuje obecnou výjimku, že lze přijmout i opatření nezbytná v demokratické společnosti v zájmu bezpečnosti veřejnosti, předcházení trestné činnosti, ochrany veřejného zdraví nebo ochrany práv a svobod jiných (čl. 26).

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

34. Ústavní soud tedy uzavírá, že názor obecných soudů v napadených rozhodnutích, že stěžovatel byl povinen péči poskytnout i přes nesouhlas poškozené je mylný. Pokud je tomu skutečně tak, že poškozená pomoc od stěžovatele odmítala, bylo jeho povinností toto přání své matky respektovat a nemohl jednat proti její vůli. Pokud by tak učinil, jednal by v rozporu s jejím právem na respektování její osobní autonomie. Přístup přijatý obecnými soudy by znamenal, že lékaři (či jiné osoby) mají povinnost poskytnout péči i přes nesouhlas psychicky způsobilé dospělé osoby. Takový výklad by však byl v rozporu s výše uvedenými zásadami autonomie vůle a sebeurčení jednotlivců, které vyplývají z ústavně chráněných práv.

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

- I. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 10. 8. 2015 sp. zn. 25 T 24/2015, usnesením Městského soudu v Praze ze dne 9. 10. 2015 sp. zn. 7 To 374/2015 a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 16. 3. 2016 č. j. 3 Tdo 135/2016-41 bylo porušeno právo stěžovatele dle čl. 39 Listiny základních práv a svobod, podle nějž jen zákon stanoví, které jednání je trestným činem.
- II. Tato rozhodnutí se proto ruší.

Poučení: Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat.

V Brně dne 2. ledna 2017

Kateřina Šimáčková
předsedkyně senátu

Rakousko

Österreichische Gesellschaft

für Anästhesiologie, Reanimation und
Intensivmedizin

Stellungnahme: Bluttransfusionen Zeugen Jehovas

Grundsätzlich steht es jedem einsichts- und urteilsfähigen normunterworfenen Bürger frei jede Behandlung, die er an sich nicht vornehmen lassen möchte, abzulehnen. Der behandelnde Arzt hat sich an diese Behandlungsverweigerung zu halten; es muss sich ja dabei nicht um eine religiös motivierte Behandlungsverweigerung handeln, Behandlungsverweigerungen können ja auch aus anderen Beweggründen gewünscht werden. Der behandelnde Arzt ist verpflichtet sich an diese Behandlungsverweigerung zu halten. Dies entspricht der Achtung vor der Autonomie und der Menschenwürde eines jeden Menschen und stellt dies auch das rechtliche Korrelat zum Selbstbestimmungsrecht dar. Der Arzt hat sich auch dann an eine Behandlungsverweigerung zu halten, wenn diese Verweigerung auch irrational und unvernünftig zu sein scheint. Unvernünftig ist diese Behandlungsverweigerung ja nur in den Augen des behandelnden Arztes, nicht jedoch in den Augen dessen, der eine Behandlung ablehnt.

Österreichische Gesellschaft
für Anästhesiologie, Reanimation und
Intensivmedizin

Verabreicht nun ein Arzt einem Zeugen Jehovas, der eine entsprechende Patientenverfügung mit der Verweigerung einer Bluttransfusion vorgelegt hat, dennoch eine Blutkonserve, macht er sich der eigenmächtigen Heilbehandlung strafbar (§110 StGB). Bei diesem Delikt handelt es sich um ein sog. Privatanklagedelikt, d. h. klageberechtigt ist ausschließlich der betroffene Patient. Würde der Patient durch die Nichtverabreichung einer Blutkonserve versterben, gibt es zumindest für § 110 StGB keinen Klageberechtigten. Grundsätzlich ist es auch richtig, dass bis dato seit der Einführung dieser Strafbestimmung im Jahre 1975 noch kein Arzt wegen eigenmächtiger Heilbehandlung verurteilt worden ist. Ich bezweifle aber, das sich darauf verlassen sollte und kann dies auch keinem Kollegen empfehlen, da man ja nie weiß, ob der OGH nicht auch einmalseine Rechtsprechung ändert.

Bleibt die Frage, wie mit diesem Thema umzugehen ist:

1. Rechtlich ist dies Situation vollkommen eindeutig: Akzeptanz der Vorgaben des Patienten
2. Organisatorisch wird es erforderlich sein, innerhalb der Krankenanstalt einen gangbaren Weg zu finden, gemeinsam mit der Rechtsabteilung und den betroffenen Disziplinen.

§110 TrZ Svěvolná léčebná péče

TrZ – Trestní zákoník

(1) Wer einen anderen ohne dessen Einwilligung, wenn auch nach den Regeln der medizinischen Wissenschaft, behandelt, ist mit Freiheitsstrafe bis zu sechs Monaten oder mit Geldstrafe bis zu 360 Tagessätzen zu bestrafen.

(2) Hat der Täter die Einwilligung des Behandelten in der Annahme nicht eingeholt, daß durch den Aufschub der Behandlung das Leben oder die Gesundheit des Behandelten ernstlich gefährdet wäre, so ist er nach Abs. 1 nur zu bestrafen, wenn die vermeintliche Gefahr nicht bestanden hat und er sich dessen bei Aufwendung der nötigen Sorgfalt (§ 6) hätte bewußt sein können.

(3) Der Täter ist nur auf Verlangen des eigenmächtig Behandelten zu verfolgen.

právní rámec (EU)

odborné společnosti

etické aspekty

finanční aspekty

***pacienti
nesvéprávní
a nezletilí***

Stanovisko ČLK

„Zcela jiná je však situace u **dítěte** (osoby mladší 18 let) a osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům. Podle § 23 odst. 3 zák. č. 20/1966 Sb. v platném znění je-li neodkladné provedení vyšetřovacího nebo léčebného výkonu nezbytné k záchraně života nebo zdraví dítěte nebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům a odpírají-li rodiče nebo opatrovník souhlas, je ošetřující lékař oprávněn rozhodnout o **provedení výkonu**.“

JUDr. Jan Mach, ředitel právního oddělení ČLK z 1.8.2002, č.j.: 649/2002

Stanovisko ČLK

„V případě **dítěte** nebo osoby zbavené způsobilosti k právním úkonům tedy nesmí lékař přijmout negativní revers ani zákonného zástupce ani opatrovníka ani osoby samotné a je oprávněn, ale ve svých důsledcích i povinen, rozhodnout o tom, že **výkon bude proveden**, byť třeba v rozporu s vůlí nemocného a jeho opatrovníka či jeho zákonného zástupce. V tom je zásadní rozdíl v postupu u osoby způsobilé k právním úkonům a zletilé a u osoby nezpůsobilé k právním úkonům či nezletilé. „

JUDr. Jan Mach, ředitel právního oddělení ČLK z 1.8.2002, č.j.: 649/2002

III.ÚS 459/03 ze dne 20. 8. 2004

N 117/34 SbNU 223

Právo rodičů odmítajících léčbu nezletilého dítěte

**Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu
Jménem republiky**

Nález

Ústavního soudu - III. senátu složeného z předsedy senátu JUDr. Jiřího Muchy a soudců JUDr. Pavla Holländera a JUDr. Jana Musila - ze dne 20. srpna 2004 sp. zn. III. ÚS 459/03 ve věci ústavní stížnosti P. J. a L. J. proti usnesení Krajského soudu v Ostravě z 10. 9. 2003 sp. zn. 13 Co 1074/2003 a usnesení Okresního soudu v Karviné ze 13. 8. 2003 sp. zn. 39 Nc 1507/2003 o nařízení předběžného opatření, kterým byl nezletilý syn stěžovatelů předán do péče léčebného zařízení a byl mu ustanoven opatrovník pro řízení.

Ústavní stížnost se zamítá.

Odůvodnění

Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)

§ 1666 Gerichtliche Maßnahmen bei Gefährdung des Kindeswohls

(1) Wird das körperliche, geistige oder seelische Wohl des Kindes oder sein Vermögen gefährdet und sind die Eltern nicht gewillt oder nicht in der Lage, die Gefahr abzuwenden, so hat das Familiengericht die Maßnahmen zu treffen, die zur Abwendung der Gefahr erforderlich sind.

(2) In der Regel ist anzunehmen, dass das Vermögen des Kindes gefährdet ist, wenn der Inhaber der Vermögenssorge seine Unterhaltspflicht gegenüber dem Kind oder seine mit der Vermögenssorge verbundenen Pflichten verletzt oder Anordnungen des Gerichts, die sich auf die Vermögenssorge beziehen, nicht befolgt.

(3) Zu den gerichtlichen Maßnahmen nach Absatz 1 gehören insbesondere

1. Gebote, öffentliche Hilfen wie zum Beispiel Leistungen der Kinder- und Jugendhilfe und der Gesundheitsfürsorge in Anspruch zu nehmen,
2. Gebote, für die Einhaltung der Schulpflicht zu sorgen,
3. Verbote, vorübergehend oder auf unbestimmte Zeit die Familienwohnung oder eine andere Wohnung zu nutzen, sich in einem bestimmten Umkreis der Wohnung aufzuhalten oder zu bestimmende andere Orte aufzusuchen, an denen sich das Kind regelmäßig aufhält,
4. Verbote, Verbindung zum Kind aufzunehmen oder ein Zusammentreffen mit dem Kind herbeizuführen,
5. die Ersetzung von Erklärungen des Inhabers der elterlichen Sorge,
6. die teilweise oder vollständige Entziehung der elterlichen Sorge.

(4) In Angelegenheiten der Personensorge kann das Gericht auch Maßnahmen mit Wirkung gegen einen Dritten treffen.

Východiska k „Position Statement“ ČSARIM

k elektivním výkonům u pacientů odmítajících krevní transfuzi a/nebo krevní deriváty (2018)

Základní bo

1. Odmítnutí
zdravotní
pacienta
klinika/oc
2. Na elektivní
na specia

Česká společnost
anesteziologie re-
suscitace a intenziv-
ní medicíny

musí být při poskytování
edem vysloveného přání
co celek, nikoli pouze
derivátů lze pohlížet jako

...děkuji Vám za pozornost